EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 22.9.2021
COM(2021) 598 final

KOMISJONI TEATIS

Tõhustatud järelevalve ajakohastatud aruanne – Kreeka, september 2021

{SWD(2021) 273 final}

TAUSTTEAVE

Kreeka majandusarengut ja -poliitikat jälgitakse majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta raames ja tõhustatud järelevalve raamistiku alusel vastavalt määruse (EL) nr 472/2013 ([1]) artiklitele 2 ja 3. Kreeka üle tõhustatud järelevalve tegemisel ([2]) tunnistatakse asjaolu, et Kreeka peab jätkama meetmete rakendamist majandus- ja finantsraskuste põhjuste või võimalike põhjustega tegelemiseks ning ühtlasi viima ellu struktuurireforme jõulise ja kestliku majanduskasvu toetamiseks.

Tõhustatud järelevalve moodustab tervikliku raamistiku majandusarengu jälgimiseks ja selleks, et rakendada majanduse kestlikuks taastumiseks vajalikku poliitikat. See võimaldab regulaarselt hinnata Kreeka majanduse ja rahanduse hiljutist arengut, jälgida riigi rahastamistingimusi ning ajakohastada võla jätkusuutlikkuse analüüsi. Tõhustatud järelevalve loob ka raamistiku selleks, et hinnata Kreeka poolt 22. juunil 2018. aastal eurorühma ees võetud üldist kohustust jätkata Euroopa stabiilsusmehhanismi programmi alusel vastu võetud reforme ja viia need lõpule ning tagada, et finantsabiprogrammide raames vastu võetud oluliste reformide eesmärgid ka saavutatakse. Sellest tulenevalt jälgitakse tõhustatud järelevalve kaudu selliste erikohustuste täitmist, mille eesmärk on kokkulepitud tähtaegadeks (mis ulatuvad 2022. aasta keskpaigani) viia lõpule peamised struktuurireformid, mida alustati programmi kontekstis järgmises kuues põhivaldkonnas: i) eelarvepoliitika ja struktuurne eelarvepoliitika, ii) sotsiaalhoolekanne, iii) finantsstabiilsus, iv) tööjõu- ja tooteturud, v) Kreeka varade ja osaluste haldamise amet (HCAP) ja erastamine ning vi) avaliku halduse ajakohastamine ([3]).

Käesolev aruanne on Kreeka üheteistkümnes tõhustatud järelevalve aruanne. Aruanne põhineb 15. juulil 2021 toimunud kaugkontrolli tulemustel ja korrapärasel dialoogil ametiasutustega. Kontrolli korraldas Euroopa Komisjon koostöös Euroopa Keskpangaga ([4]); Rahvusvaheline Valuutafond osales programmijärgse järelevalve kontekstis ning Euroopa stabiilsusmehhanism oma varajase hoiatamise süsteemi raames ja kooskõlas 27. aprilli 2018. aasta vastastikuse mõistmise memorandumiga Euroopa Komisjoni ja Euroopa stabiilsusmehhanismi töösuhete kohta. Käesolevas aruandes hinnatakse Kreeka poolt eurorühma ees võetud kohustuste täitmist seoses reformide lõpuleviimisega kuni 2021. aasta keskpaigani. Sellel aruandel puudub seos poliitikast sõltuvatel tingimustel põhinevate võlameetmete järgmise paketi aktiveerimisega, mis võiks vastavalt kokkulepitud

([1]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta määrus (EL) nr 472/2013, millega tugevdatakse majanduse ja eelarve järelevalvet euroala liikmesriikide üle, millel on või võivad tekkida tõsised raskused finantsstabiilsuse tagamisel (ELT L 140, 27.5.2013, lk 1).

([2]) Komisjoni 28. juuli 2021. aasta rakendusotsus (EL) 2021/1279, mis käsitleb Kreeka üle tehtava tõhustatud järelevalve pikendamist.

([3]) https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf.

([4]) Euroopa Keskpanga töötajad osalesid kontrollis vastavalt Euroopa Keskpanga pädevusele ning jagasid seega teadmisi finantssektori poliitika ja makromajanduse seisukohalt oluliste küsimuste kohta, nagu peamised eelarve-eesmärgid, jätkusuutlikkus ja rahastamisvajadused. Kontrollile eelnes 1.–7. juulil 2021 tehniline missioon, mis korraldati samuti kaugvormis.

pooleaastasele ajakavale toimuda kaheteistkümnenda aruande põhjal. Kaheteistkümnes aruanne avaldatakse eeldatavasti novembris.

Kreeka poolt 2018. aasta juunis eurorühma partnerite ees võetud kohustused, mille alusel aktiveeritakse täiendavad võlakergendusmeetmed, kehtestati 2022. aasta keskpaigani ja seega on Kreeka jõudnud kõnealuse kokkuleppe viimasesse aastasse. Hoolimata sellest, et paljud kohustused on täidetud, püüti missiooni käigus täpsustada täitmata reformikohustuste ulatust ja reformide lõpuleviimise ajakava.

ÜLDHINNANG

Vaatamata majanduse kavandatust hilisemale avanemisele võib täheldada eeldatust varasemat taastumist. Pärast 2020. aastal toimunud suurt langust (8,2 %) suurenes reaalne SKP 2021. aasta esimeses ja teises kvartalis kvartalipõhise arvestuse alusel investeeringute ja varude kogunemisest tulenevalt vastavalt 4,5 % ja 3,4 %. Komisjoni 2021. aasta suve vaheprognoosi kohaselt suureneb SKP 2021. aastal 4,3 % ja 2022. aastal 6,0 %, võttes arvesse taaste- ja vastupidavuskavast tulenevat investeerimisimpulssi ning samuti valitsuse toetusmeetmetest tulenevaid fiskaalstiimuleid. Eelarvepoliitika jääb toetavaks, kuna ametiasutused jätkavad majanduse sihtotstarbelist ja ajutist toetamist, reageerides sh augustis riiki tabanud katastroofilistele tulekahjudele. Tööhõive toetamise meetmed, mida toetatakse eelkõige eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastust (TERA), tugevdasid jätkuvalt tööturgu ning koos tervishoiupiirangute leevendamise ja turismihooaja taasalustamisega aitasid need veelgi vähendada töötuse määra, mis langes 2021. aasta teises kvartalis 15,9 %le võrreldes 2020. aasta teise kvartali 17,1 %ga. Vaktsineerimiskampaania käib edasi; väljavaatega seotud ebakindlus on siiski endiselt suur eelkõige koroonaviiruse uute variantide suvisest levikust tingitud COVID-19 juhtumite hiljutise kasvu tõttu.

Hiljuti vastu võetud taaste- ja vastupidavuskaval on oluline roll, et aidata Kreekal COVID-19 pandeemiast tugevamana välja tulla. Kreeka taaste- ja vastupidavuskava oli üks esimesi kavasid, mille nõukogu kiitis pärast 17. juunil Euroopa Komisjoni antud positiivset hinnangut ametlikult 13. juulil heaks. 9. augustil tehti Kreekale eelmaksena 3,96 miljardi euro suurune väljamakse. Kava, milles on esitatud meetmed 17,8 miljardi euro eraldamiseks toetustena ja 12,7 miljardi euro andmiseks laenudena, kujutab endast Kreeka märkimisväärset jõupingutust tema ees seisvate probleemide lahendamisel. See hõlmab paljusid kliimaga seotud investeeringuid ning annab hoogu digiüleminekule ja paljudele reformidele, tuginedes varasemale ja käimasolevale tööle. Kreeka oli ka esimene liikmesriik, kes koostas oma 2021.–2027. aasta programmitöö perioodi partnerluslepingu. Komisjoni poolt 29. juulil 2021 vastu võetud partnerluslepingus on esitatud strateegiline suunitlus rohkem kui 21 miljardi euro ulatuses investeeringute tegemiseks, millega toetatakse Kreeka majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust.

Reformide elluviimine jätkus mitmes poliitikavaldkonnas heas tempos ja mitmed poliitilised erikohustused said käesoleval aruandeperioodil täidetud. Täpsemalt tähendab see järgmist.

- **Erastamise** valdkonnas saavutati oluline ja sisuline edu – eelkõige viidi lõpule märgilise tähendusega Hellinikoni projekti tehing ning välja valiti Egnatia kontsessiooni ja riikliku gaasiettevõtte (DEPA) taristutehingu eelistatud investor. **Kreeka varade ja osaluste haldamise ameti** töö seoses ameti strateegilise kava

ajakohastamise ja Ateena linnatranspordi organisatsiooni tulemuslikkuse lepinguga edeneb hästi.

- Kümnenda aruande kontekstis vastu võetud **avaliku sektori tulude sõltumatu asutuse** täiendav palgaastmestik võeti asutuse märkimisväärse hulga töötajate puhul edukalt kasutusele – seega viidi lõpule maksuhalduse valdkonnas võetud erikohustuse täitmine.

- Hoolimata hankemenetluse pikkadest viivitustest allkirjastati hiljuti leping **investeerimislubade raamistiku** toetamiseks kasutatava asjakohase IT-süsteemi täieliku kasutuselevõtu kohta, täites seega selle erikohustuse.

- Sõlmiti **Kreeka õigusaktide kodifitseerimise ja reformimise riikliku portaali** väljatöötamise leping, millega täideti see erikohustus. Lepingu rakendamise etapp on pikk (36 kuud) ja seda rahastab EL riikliku strateegilise raamistiku kaudu.

Edusammud jätkusid ka muudes erikohustustega hõlmatud valdkondades ja ametiasutused võtsid endale kohustuse tagada rakendamine kokkulepitud ajakava kohaselt. Täpsemalt tähendab see järgmist.

- **Maksuhalduse** valdkonnas on maksukogumise läbivteenuse IT-süsteem (2021. aasta keskpaiga erikohustus) katsetamisetapis ja lõplik süsteem võetakse eeldatavalt kasutusele 2021. aasta lõpuks, mis on üldjoontes kooskõlas kümnendas aruandes eeldatuga.

- Mis puudutab tervishoidu ja sotsiaalhoolekannet, siis **tagasinõuete** sissenõudmine, st ravimitele ja muudele tervishoiuteenustele tehtavatele avaliku sektori kulutustele seadusega kehtestatud ülemmäära ületamine, mis tuleb tervishoiuteenuste osutajatelt tagasi nõuda, edeneb pärast pandeemiast tingitud viivitusi nüüd üldiselt ajakava kohaselt. Ametiasutused teevad edusamme nende esmaste õigusaktide vastuvõtmisel, millega luuakse **puuetega** inimestele isikliku abi süsteem (mis lähtub uuest funktsionaalsusel põhinevast puude hindamise käsitlusest), ning aasta lõpuks järgnevad nimetatutele ka teisesed õigusaktid.

- Seoses ettevõtlus- ja investeerimiskeskkonnaga ning pärast 2021. aasta aprillis vastu võetud õigusakte võtsid ametiasutused 2021. aasta juunis vastu täiendavad esmased õigusaktid, et reformida **majandustegevuste litsentsimist** kõigis kokkulepitud sektorites. Tegemist on väga teretulnud tegevusega. Sellest hoolimata julgustatakse ametiasutusi kiirendama aprilli ja juuni seaduste rakendamiseks vajalike ministrite dekreetide vastuvõtmist, et uued sätted saaksid täielikult jõustuda. **Katastri**projekti lõpuleviimise tegevuskava rakendamine edeneb rahuldavalt; mõõdukaid viivitusi esineb metsakaartide kinnitamisel. Euroopa institutsioonid väljendavad heameelt selle üle, et ametiasutused võtsid vastu uue katastriseaduse, mille eesmärk on kiirendada katastriüksuste kaardistamist ja vara üleandmise menetlusi. Pärast hiljutist tööseadustiku reformi peaksid ametiasutused 2022. aasta alguseks esitama uue tööseadustiku esialgse eelnõu, et **õigusaktide kodifitseerimise** kaudu suurendada õiguskindlust ja parandada juurdepääsu õigusnormidele.

- **Õigusküsimuste** valdkonnas on ametiasutused käesoleval aruandeperioodil dokumentide elektroonilise esitamisega seotud erikohustuse täitmisel teinud suuri

edusamme. Kreeka taaste- ja vastupidavuskava sisaldab mitmeid teretulnud järelmeetmeid, millega jätkatakse ja laiendatakse kõnealuse reformi eesmärke veelgi.

- **Korruptsioonivastase võitluse** valdkonnas esitasid ametiasutused meetmed, mille abil täita 2022. aasta aprilliks järk-järgult riikide korruptsioonivastase ühenduse (GRECO) ülejäänud soovitused, mis on erikohustus.

- Ametiasutused tegid edusamme **olümpiaspordikeskuse** (OAKA) arendamise üldkavaga. Selleks et objekti käsitlevad kavad tagaksid keskuse pikaajalise rahalise jätkusuutlikkuse, tuleb veel tööd teha.

Ametiasutused on tõhustatud järelevalve kontekstis algatatud mitme ulatuslikuma struktuurireformi elluviimisel teinud edusamme. Täpsemalt tähendab see järgmist.

- 2021. aasta augustis võttis parlament vastu **kooliharidust** käsitleva uue tervikliku seaduse, mida hakatakse kohaldama käesoleval õppeaastal (2021–2022). See reform toob koolide autonoomia, organisatsiooniliste muudatuste ja õpetajate hindamise valdkonnas kaasa mitu olulist uuendust.

- Ametiasutused koostasid Euroopa Komisjoni antud tehnilise toe abil **avalike teenistujate värbamisprotsessi** tugevdamiseks üksikasjaliku tegevuskava. Kava rakendamist jälgitakse Kreeka taaste- ja vastupidavuskava kontekstis.

- Ametiasutused võtsid vastu 2021.–2025. aasta uue riikliku **riigihangete strateegia**, mille peamised algatused hõlmavad riigihankemenetluste digitaliseerimist, nüüdisaegsete vahendite ja e-teenuste kasutuselevõttu ning juhtimis- ja kontrolliraamistiku parandamist.

- Samuti teevad ametiasutused **e-valitsuse** valdkonnas jätkuvalt pidevaid edusamme, seda eelkõige portaali gov.gr käimasoleva arenduse ja avaliku sektori süsteemide töökindluse tagamise kontekstis. Ka selle valdkonna tegevust toetatakse Kreeka taaste- ja vastupidavusfondist.

Mõnes valdkonnas on edasiminek olnud aeglasem kui kümnendas aruandes eeldati. Eelkõige ei ole **võlgnevuste likvideerimise** tempo kiirenenud. Võlgnevuste kogusumma oli ligikaudu 900 miljonit eurot, mis ületab juuli lõpu üldeesmärgi (ligikaudu 500 miljonit eurot) peaaegu 80 %. See märkimisväärne kõrvalekalle on murettekitav, arvestades eelkõige kümnenda aruande kontekstis võlgnevuste likvideerimisega seoses ulatuslikult ümber hinnatud eesmärke. Praeguse viivituse tõttu on pensionidega mitteseotud võlgnevuste olulise likvideerimise eesmärki, milleni tuli jõuda 2021. aasta juunis, isegi septembri lõpuks keeruline saavutada. Et kokkulepitud eesmärkidest kõrvalekaldumist edaspidi vältida, kutsutakse ametiasutusi üles kiiremini võtma kõiki meetmeid, mis aitavad võlgnevusi likvideerida ja hoiavad ära uute kuhjumise. Sellest hoolimata on lootustandev, et võlgnevuste likvideerimist käsitlevate Kreeka kontrollikoja soovituste elluviimine jätkub plaanitu kohaselt ning et ametiasutused tegid kindlaks teatud fiskaalmenetluste lihtsustamise ettepanekud, millest enamik võetakse vastu 2021. aasta oktoobriks ja detsembriks. Ametiasutused on üldiselt teinud **kontrolliraamistiku reformimisel** märkimisväärseid edusamme, kuid tõhustatud järelevalve alla kuuluvate prioriteetsete valdkondade viimase järelejäänud osa (nimelt keskkonnakaitse valdkonna kontrolli esmased õigusaktid ja rakendusdekreedid) puhul on käimasoleva laiema keskkonnareformi tõttu esinenud viivitusi seoses kümnendas aruandes

eeldatud 2021. aasta mai tähtajaga. Ametiasutused võtsid kohustuse kontrolli reform 2021. aasta oktoobri lõpuks lõpule viia. **Õigusküsimuste** valdkonnas edeneb JustStati üksuste loomisega seotud töö eeldatust aeglasemalt ning tsiviil- ja kriminaalasjade integreeritud haldussüsteemi hankemenetlust ei ole veel algatatud. Pärast mitme olulise haridusseaduse vastuvõtmist 2021. aastal eeldatakse nüüd, et 2021. aasta lõpuks võetakse (kavandatust mõnevõrra hiljem) vastu **kõrgharidus**seadus. **Tervishoiu** valdkonnas on käimas tsentraliseeritud tervishoiuhanked, kuid riikliku tervishoiuhangete keskameti (EKAPY) tarvis uue õigusraamistiku vastuvõtmine jääb järgmisse kontrollitsüklisse. Esmatasandi tervishoiu valdkonna seadus on läbivaatamisel, kuigi põhielemente (nt väravavahisüsteem ja patsientide kohustuslik registreerimine) alles määratletakse; edusamme tehti ka uute perearstide värbamisel. Ametiasutused kohustusid eelnõu koostamise lõpule viima ja selle oktoobri keskpaigaks avalikuks konsultatsiooniks esitama.

Pandeemia mõju finantssektorile on tänu Kreeka ametiasutuste ja euroala tasandil kehtestatud meetmetele olnud seni tagasihoidlik. Kokkulepitud poliitikameetmete rakendamine on taas alanud, kuid üldiselt on edusammud eeldatust aeglasemad. Viivislaenude suhtarv püsis 2021. aasta esimeses kvartalis 30 % tasemel, mis on sarnane 2020. aasta lõpu tasemega, kuid järgmistes kvartalites on Heraklese programmi raames väärtpaberistatud laenude mahu suurenemise toel oodata, et suhtarv hakkab taas pidevalt paranema. Kümnenda aruande kontekstis rakendatud uue **maksejõuetusraamistiku** kasutamise esimesed märgid on julgustavad, kuid on liiga vara veel hinnata uue raamistiku tulemuslikkust. Haavatavatele võlgnikele müügi- ja tagasirendiüksuse loomise kontsessiooniprotsess on veelgi edasi lükkunud ning selle loomist ei eeldata enne 2022. aasta keskpaika, kuid see ei mõjuta maksejõuetusraamistiku muid osi. **Kodumajapidamiste kuhjunud maksejõuetusjuhtumite** käsitlemine, mis on 2021. aasta lõpu erikohustus, on taas alanud, kuid võtab tõenäoliselt kauem aega, kui algselt eeldati, kuna pandeemiaga seoses on kohtumenetlused olnud mitu kuud peatatud ja kohtuasjade menetlemise suutlikkus on mitmes kohtus väike. Seoses **e-oksjonite** ja muude täitemenetluste läbiviimisega jõustuvad läbivaadatud tsiviilkohtumenetluse seadustikus (eelnõus) sisalduvad teretulnud ja olulised sammud oodatust hiljem, 1. jaanuaril 2022, mis on kahetsusväärne, võttes arvesse varasemaid kinnitusi, et seadustik jõustub 2021. aasta septembri keskpaigaks. Ametiasutused võtsid 2022. aastal peetavate e-oksjonite teatud menetlusaspektide tõhususe parandamiseks täiendavaid meetmeid. Viivitused **sissenõutud riigigarantiide kuhjumise** likvideerimisel jätkusid ka 2021. aasta teises kvartalis ja viisid 2021. aasta likvideerimiseesmärgi allapoole korrigeerimiseni. Kuigi hiljutised andmed andsid julgustavaid märke likvideerimise kiirenemisest, on läbivaadatud eesmärkide saavutamine endiselt keeruline. Euroopa institutsioonid väljendavad heameelt selle üle, et 2021. aasta juulis võeti vastu vajalikud teisesed õigusaktid, millega tagatakse **edasilükkunud maksukohustuste raamistiku** täielik rakendamine, võimaldamaks edasilükkunud maksukohustuste kasutamist pankade kahjumi korral, ning et väärtpaberistamiste ja viivislaenude müügi täiendavaks edendamiseks muudetakse peagi asjakohaseid esmaseid õigusakte.

Ametiasutused märkisid, et mitme erikohustuse täitmine ja muude oluliste reformide elluviimine on kaheteistkümnenda aruande ajaks lõpule jõudmas. Täpsemalt tähendab see järgmist.

- Eelarve struktuurireformide kontekstis kujutab funktsionaalse liigituse esimese tasandi rakendamine endast 2021. aasta keskpaigaks **kontoplaani** valdkonnas võetud erikohustust, mille täitmine edeneb plaanipäraselt, nii et selle saab 2022. aasta eelarve vastuvõtmise ajaks lõpule viia. **Maksuhalduse** valdkonnas on maksukogumise

läbivteenuse IT-süsteem, mis on 2021. aasta keskpaiga erikohustus, katsetamisetapis ja eesmärgi kohaselt hakkab see tööle hiljemalt 2021. aasta oktoobri lõpus. 2021. aasta novembris võetakse eeldatavasti vastu õigusaktid, mille abil viiakse 2022. aastal ellu erikohustuseks olev ENFIA kinnisvaramaksu ulatuslik reform, mille laiemaks aluseks on turuga seotud uued kinnisvaramaksu väärtused.

- **Energeetika** valdkonnas lepiti ametiasutustega kokku monopolidevastases õiguskaitsevahendis. Selle erikohustuse täitmine viiakse lõpule asjakohaste regulatiivsete ja ettevõtlussektori meetmete vastuvõtmisega.

- Ka **avaliku halduse** integreeritud personalijuhtimissüsteemi väljatöötamise erikohustus täidetakse eeldatavalt 2021. aasta oktoobriks – see järgneb hiljuti lõpule viidud iga töötajat käsitlevate ning ametnike loenduse, ühtse makseasutuse ja personaliosakonna poolt kogutud andmete sidumisele. Ametiasutused lõpetasid ka olemasolevate ajutiste töötajate kategooriate hindamise ja võtsid endale kohustuse kehtestada ajutiste töötajate aastane ülemmäär 2021. aasta oktoobriks ning hakata seda kohaldama 2022. aastast. Euroopa institutsioonid julgustasid ametiasutusi alalise haridussekretäri ametisse nimetamise protsessi võimalikult kiiresti lõpule viima.

- Väiksematest viivitustest hoolimata teevad ametiasutused **strateegiliste projektide registri** ja **projektide ettevalmistamise rahastu** rakendamise valdkonnas edusamme. Mõlemad on Kreeka taaste- ja vastupidavuskava elluviimisel üliolulised. Eeldatakse, et need üksused on kaheteistkümnenda aruande ajaks täielikult toimivad, sealhulgas strateegilise tähtsusega lepingute esimene arendusprogramm ja valmimiseks valitud projektide konsultantide tarvis raamlepingute sõlmimise pakkumismenetluse algatamine projektide ettevalmistamise rahastu kaudu. Ametiasutustelt eeldatakse ka ülejäänud teiseste õigusaktide vastuvõtmise lõpuleviimist, mida viimastel kuudel tehtud pidevate edusammude järel peetakse **riigihangete** uue seaduse rakendamisel üliolulisek.

- Alanud on arutelud **Kreeka finantsstabiilsuse fondi** tuleviku üle, mis on erikohustus. Eeldatavalt võetakse 2021. aasta oktoobriks vastu õiguslik muudatus, mis käsitleb fondi kestust, juhtimist, võõrandamisstrateegiat ja eriõigusi. Täheldatakse, et fondi tegevjuhi asetäitja ametisse nimetamise menetluses on esinenud viivitusi. Endiselt on oluline säilitada fondi sõltumatus ja pidada kinni õigusaktides sätestatud valikumenetlusest.

Käesolevas aruandes järeldatakse üldiselt, et pandeemiast tingitud keerulistest oludest hoolimata on Kreeka võtnud vajalikke meetmeid erikohustuste täitmiseks. Ametiasutused täitsid mitmesuguste valdkondade, sealhulgas erastamise, ettevõtluskeskkonna parandamise ja maksuhaldusega seotud erikohustusi ning tegid samal ajal edusamme laiemate struktuurireformidega, sealhulgas kooliharidus ja avaliku halduse valdkonnas. Euroopa institutsioonid peavad tervitatavaks tihedat ja konstruktiivset osalemist kõigis valdkondades, julgustavad ametiasutusi tempot hoidma ja vajaduse korral tugevdama osaliselt pandeemiast põhjustatud viivituste kõrvaldamise jõupingutusi eelkõige finantssektori reformide ja võlgnevuste likvideerimise kontekstis.

MAKROMAJANDUSLIK ARENG

Pärast 2020. aastal toimunud suurt 8,2 % majanduslangust hakkas Kreeka majandus aasta esimesel poolel taastuma. Reaalne SKP kasvas 2021. aasta esimeses ja teises kvartalis

kvartalite arvestuses vastavalt 4,5 % ja 3,4 % (sesoonselt korrigeeritud), mis tulenes investeeringutest ja varude kogunemisest. Tarbijahindade kasv kiirenes suvel, jõudes pärast mitu kuud kestnud langust augustis 1,2 %ni. Aasta esimesel poolel toimunud areng (mis on küll muudes liikmesriikides täheldatud üleilmsest inflatsioonisurvest mõnevõrra erinev) on tingitud peamiselt käibemaksu vähendamise mõjust teenuste hindadele. Pandeemia põhjustatud suurtest majandushäiretest hoolimata tugevdasid tööhõive toetamise meetmed jätkuvalt tööturgu. Hinnangute kohaselt toetati 2020. aastal ligikaudu 1,5 miljonit töötajat enam kui 200 000 ettevõttes tööhõive toetamise meetmetega, mida rahastati eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastust (TERA)s, samal ajal kui 2021. aastal võib sellest rahastust toetust saada rohkem kui 600 000 töötajat. Pärast tervishoiupiirangute leevendamist ja turismihooaja taasalustamist, mis on aidanud kiirendada töökohtade loomist, vähenes töötuse määr 2021. aasta teises kvartalis 15,9 %ni, st 0,4 protsendipunkti alla selle taseme esimeses kvartalis ja üle 1 protsendipunkti võrreldes aastatagusega ajaga. Siiski suurenes noorte töötus 2020. aasta esimese kvartali 32,8 %-lt 2021. aasta esimeses kvartalis 41,7 %-le (viimased kättesaadavad andmed). Teabesüsteemi „Ergani“ juhtivad näitajad osutavad tööhõive edasisele kasvule suvekuudel, mis annab märku töötuse määra võimalikust vähenemisest järgnevas kvartalis. Samal ajal jätkub vaktsineerimiskampaania; siiski on deltavariandi levikust tingitud uute juhtumite hiljutine kasv suveperioodil murettekitav.

Komisjoni 2021. aasta suve vaheprognoosi kohaselt suureneb SKP 2021. aastal 4,3 % ja 2022. aastal 6,0 %. Prognoosi kohaselt oleneb 2021. aasta majanduskasv riigist endast – taaste- ja vastupidavuskavast tulenevast investeerimisimpulsist ning valitsuse toetusmeetmetest tulenevatest fiskaalstiimulitest. Olgugi et rahvusvaheliste turistide saabumine suvehooajal ja eeskätt augustis tegi tasa suure osa 2019. aasta tasemega võrreldes täheldatud langusest, jääb turismist saadav tulu prognooside kohaselt siiski allapoole 2019. aasta taset. Eeldatavalt jätkub kaupade eksport heas tempos, mis on tingitud selle märkimisväärsest vastupanuvõimest pandeemia ajal. Prognoosi kohaselt on koguinflatsioon 2021. aastal -0,4 % ja 2022. aastal 0,5 %.

Kreeka hiljuti vastu võetud taaste- ja vastupidavuskava eesmärk on tugevdada edaspidi era- ja avaliku sektori investeeringuid. Kava peaks toetama majanduse taastamist strateegiliste investeeringute abil keskkonnasäästlike muutuste, digiülemineku, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu ning majanduskasvu soodustavate muude meetmete valdkonnas. Komisjoni talituste viimaste simulatsioonide kohaselt peaks SKP tänu toetuste ja laenude komponendi koosmõjule suurenema 2026. aastaks 2,1–3,3 %. Sellised simulatsioonid ei hõlma kavaga ette nähtud struktuurireformide võimalikku positiivset mõju, mis võib olla märkimisväärne. Majanduskasvu toetab ka ELi uus rahastamistsükkel.

Väljavaatega seotud ebakindlus on siiski endiselt suur. Eelkõige on turismitööstuse taastumise põhiteguriks nii riigisisesel kui ka rahvusvahelisel tasandil pandeemiavastases võitluses tehtud edusammud. Turismivaldkonna taasavamine mai alguses andis sektorile tõuke; osaliselt vähendas selle mõju aga peamiste lähteriikide reisipiirangute hiline leevendamine. Ebakindlus puudutab ka erasektori taastumise kiirust pärast toetusmeetmete aegumist. Seetõttu tuleb kõnealuste meetmete järkjärguline lõpetamine hoolikalt ajastada, et vältida nn kaljuefekti ja hoida ära uute pankrottide sagenemist. See puudutab ka tööturgu ja vastavate tööturu toetuskavade kaotamist, mis tuleb kavandada kooskõlas koondamiste kasvu kontrolli all hoidmise eesmärgiga. Hiljutine sisendkulude kasv ja tarneahela kitsaskohtade esinemine suurendavad ebakindlust seoses inflatsiooniväljavaatega. Jätkuvalt on ebakindluse lisapõhjus välised geopoliitilised tegurid ja rändevoogude võimalik taasteke. Positiivse poole

pealt võib eelmisest aastast edasi lükatud ostude osaline realiseerimine anda eratarbimisele täiendava tõuke, nagu on näidanud sagedasti avaldatavad majandusnäitajad.

EELARVE ARENG

Ametiasutused jätkavad majanduse õigeaegset, sihipärast ja ajutist toetamist olukorras, kus majanduse taasavamine on olnud järkjärgulisem kui aprillis eeldati. Vastavalt nõukogu arvamusele Kreeka 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta on Kreeka poolt 2020. ja 2021. aastal võetud meetmed olnud nõukogu 20. juuli 2020. aasta soovitusega ([5]) kooskõlas. 2021. aasta augustiks vastu võetud meetmed on praegu jõus ja eeldatavasti lõpetatakse need järgmisel perioodil järk-järgult. Nende meetmetega seotud eelarvekulud peaksid nüüd ulatuma 5,9 %ni SKPst, st 0,2 % rohkem kui 2021. aasta kohta varem prognoositi. See hõlmab uut meedet, millega julgustatakse noori täiskasvanuid vaktsineerima. Valitsus kavatseb järgmisel aastal toetuse andmist jätkata, kuid väiksemas ulatuses. Lisaks juba teatavaks tehtud meetmetele, mis käsitlevad sotsiaalmaksete vähendatud määra ja sotsiaalsolidaarsusmaksu vähendamist erasektoris ning mis sisaldusid komisjoni 2021. aasta kevadprognoosis, otsustasid ametiasutused kohaldada 2022. aastal vähendatud käibemaksumäärasid teatavate haavatavate sektorite konkreetsete kaupade ja teenuste suhtes. 2021. aasta juunis soovitas nõukogu, et Kreeka peaks 2022. aastal kasutama majanduse taastumist toetavate lisainvesteeringute rahastamiseks taaste- ja vastupidavusrahastut, järgides samal ajal konservatiivset eelarvepoliitikat ja säilitades riiklikult rahastatavad investeeringud ([6]).

Vastuseks augustis toimunud ulatuslikele metsatulekahjudele võtsid ametiasutused vastu hulga abi- ja toetusmeetmeid. Ametiasutused koostasid 2021. aasta augusti lõpus lisaeelarve, millega suurendatakse tavapäraseid eelarvekulusid 0,1 % SKPst ja avaliku sektori investeeringukulusid 0,2 % SKPst, et rahastada meetmeid, millega antakse abi mõjutatud kodumajapidamistele, ettevõtetele ja piirkondadele. Kehtestatud toetus suurendab 2021. aastal avaliku sektori kulutusi hinnanguliselt 0,3 % SKPst ja 2022. aastal 0,1 % SKPst ning koosneb paljudest meetmetest, nagu toetused ja laenud, pandeemia ajal tehtud tagastatavate ettemaksete tagasimaksmisest vabastamine, 2021.–2023. aastal kinnisvaramaksust (ENFIA) loobumine, maksude ja võlakohustuste ajutine peatamine ning mõjutatud kohalike omavalitsuste toetamine, et aidata kaasa nende piirkondade ülesehitamisele.

11. septembril 2021 teatasid ametiasutused täiendavate meetmete paketist. Enamiku meetmetega pikendatakse või kohandatakse olemasolevaid toetusmeetmeid. Täpsemalt vähendatakse kõigi nn tagasimakstavate ettemaksete (pandeemiast mõjutatud ettevõtetele mõeldud riiklik toetus, mida jaotatakse tingimusliku toetuskomponendiga laenude kujul) tagasimaksemäära praeguselt 50–100 %-lt 25–50 %-le, sõltuvalt iga ettevõtte käibe

([5]) Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, millega esitatakse nõukogu arvamus Kreeka 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 33–37).

([6]) Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, millega esitatakse nõukogu arvamus Kreeka 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 33–37). Tuleb märkida, et 2022. aastal kehtima jääv üldine vabastusklausel võimaldab ajutist kõrvalekaldumist eelarvenõuetest, tingimusel et see ei ohusta riigi rahanduse jätkusuutlikkust keskpikas perspektiivis. See aktiveeriti 2020. aasta märtsis 2020. aasta jaoks ja seda pikendati ka kohaldamiseks 2021. aastal, nagu on osutatud 2021. aasta kestliku majanduskasvu strateegias. Komisjoni 2021. aasta kevadprognoosi põhjal leidis komisjon 2. juunil, et tingimused üldise vabastusklausli kohaldamise jätkamiseks 2022. aastal ja lõpetamiseks alates 2023. aastast on täidetud. Ka pärast üldise vabastusklausli kohaldamise lõpetamist võetakse arvesse riigi olukorda.

vähenemise määrast; lühendatud tööaja kava (Synergasia) pikendatakse 2021. aasta lõpuni; ajutise osamaksetoetuse kava (mis loodi koroonaviirusest mõjutatud võlgnike jaoks, kellel on oma peamise elukohaga seotud laenud (Gefyra kava)) pikendatakse veel kolme kuu võrra ([7]). Vastuseks hiljutisele elektrihindade tõusule kuulutati välja uus toetuskava, millega pakutakse aasta lõpuni ühes kuus tarbitud esimese 300 kWh puhul allahindlust 30 eurot/MWh. See meede on ajutine ning sellest saavad kasu kõik kodumajapidamised ja madalpingeühendusega ettevõtted. Nende meetmete maksumust ei ole veel täielikult täpsustatud ja see lisatakse komisjoni 2021. aasta sügisprognoosi. Pakett sisaldab ka meetmeid, millel on mõju eelarvele 2022. aastal ja mida hinnatakse 2022. aasta eelarvekava raames ([8]).

Pandeemia ajal ja 2021. aasta juuni lõpuni tekkinud tähtaja ületanud maksu- ja sotsiaalkindlustuskohustustega seoses on vastu võetud uus arvelduskava. Uue kavaga muudetakse juba vastu võetud arvelduskava, mis käsitleb 2020. aasta märtsi kuni juuni edasilükkunud kohustuste tagasimaksmist. Eelmise kava kohaselt võisid ettevõtted ja kodumajapidamised, keda mõjutasid otseselt liikumispiirangud ja töölepingute peatamised, otsustada oma edasilükkunud kohustused tasuda intressideta 24 osamaksena või 48 kuumaksena, mille puhul nõutakse aastaintressi 2,5 %. Võttes arvesse, et pandeemia on kestnud kauem kui nimetatud kava väljatöötamise ajal eeldati ning et tähtajaks tasumata uute maksu- ja sotsiaalmaksevõlgade kuhjumine on suurenenud, otsustasid ametiasutused anda nende kohustuste tagasimaksmiseks uue kava alusel pikema tähtaja. Pärast seda muudatust võivad nõuetele vastavad füüsilised ja juriidilised isikud maksta tähtajaks tasumata võla tagasi maksimaalselt kas 36 või 72 osamaksena. Samamoodi nagu eelmises kavas, ei võeta lühema tagasimaksetähtaja valinud isikutelt intressi. Selleks et vähendada osamaksete keskmist arvu, suurendati üle 1 000 euro suuruste võlgade puhul igakuiseid miinimummakseid 50 euroni.

Parlament võttis 2021. aasta septembris vastu lisapensionisüsteemi reformi, mis jõustub 2022. aastal ning millel on keskpikas perspektiivis piiratud eelarvekulud, kuid pikas perspektiivis märkimisväärne mõju eelarvele. Ametiasutused loovad uue täielikult rahastatud riikliku pensionifondi, mis toimib lisapensionide puhul määratud sissemaksetega pensioniskeemina. Uued tööturule sisenejad ([9]) ühinevad automaatselt kõnealuse uue fondiga, samas kui arvestuslike kindlaksmääratud sissemaksete süsteemis juba osalevad alla 35aastased töötajad võivad ise valida, kas nad soovivad osaleda uues fondis või jääda olemasoleva kava raamesse. Reformi eelarvekulud kajastavad lühikeses perspektiivis uute töötajate tulevaste sissemaksete ümbersuunamist kapitali akumulatsioonile uues fondis, mistõttu tekib tulude puudujääk, mis tuleb katta riiklikest vahenditest. Prognoosi kohaselt peaks need kulud järgmise kümne aasta jooksul olema hallatavad (0,1–0,2 % SKPst aastas) ja neid on võimalik katta olemasolevatest sotsiaaleelarvepuhvritest. Siiski eeldatakse, et reformi maksumus kasvab aja jooksul ja saavutab 2070. aastatel haripunkti, st ligikaudu 1 % SKPst aastas. Kulu sõltub olemasolevates täiendavates fondides kindlustatud praeguste töötajate

([7]) Kava pikendamine oleneb otsuse SA.58555 muudatuse komisjonipoolsest heakskiidust.

([8]) Komisjoni 2021. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks tõhustatud järelevalve raames jälgitav esmane eelarvepuudujääk ulatuma 2021. aastal 7,3 %ni SKPst ja 2022. aastal 0,5 %ni SKPst, mis on tihedalt kooskõlas ametiasutuste prognoosiga. Kreeka parlament võttis 2021. aasta juulis vastu ka keskpika perioodi eelarvestrateegia, mis on kooskõlas 2021. aasta aprillis esitatud stabiilsusprogrammiga.

([9]) Uued tööturule tulijad, kes võetakse tööle sektorites, mis juba kuuluvad praeguse arvestuslike kindlaksmääratud sissemaksetega lisasüsteemi alla.

osakaalust, kes otsustavad uude fondi üle minna, samal ajal kui valitsemissektori võlale avalduv mõju oleneb ka selle fondi investeerimisstrateegiast ja sektori liigitusest ([10]).

Eelarveriskid on endiselt märkimisväärsed ning peamiselt seotud pandeemia arengu ja pooleliolevate kohtumenetlustega. Pandeemia süvenemise korral võivad tõkestamismeetmete ja nendega seotud eelarvetoetuste edasise pikendamisega kaasneda ka täiendavad eelarvekulud. Muud riskid tulenevad võimalusest, et toetusmeetmete osana antavad tagatised nõutakse lähiaastatel sisse. Täiendavad riskid on seotud tagasiulatuvaid pensionimakseid käsitleva ja veel pooleli oleva kohtumenetlusega. Pärast riiginõukogu 2020. aasta juuli otsust tegi Kreeka riik tagasiulatuvalt 1,4 miljardi euro ulatuses pensioni väljamakseid, kuid keeldus tunnustamast hooajaliste preemiate ja lisapensionidega seotud mis tahes ülejäänud nõudeid. Veel menetlemisel olev riiginõukogu otsus (lisapensionide ja hooajaliste preemiate kärbete tagasiulatuva hüvitamise kohta) võib kaasa tuua märkimisväärsed lisamaksed juhul, kui kohus langetab otsuse pensionäride kasuks. Lisaks põhjustavad menetlemisel olevad kohtuvaidlused riigi kinnisvaraettevõtte (ETAD) suhtes jätkuvalt eelarveriske. Pooleli on veel ka haavatavate võlgnike omandisse kuuluva vara müügi- ja tagasirendiüksuse liigitamine. Kui see liigitatakse valitsemissektori üksuseks, tooks see üksuse käivitamisetapis kaasa märkimisväärsed eelarvekulud.

VALITSEMISSEKTORI RAHASTAMINE

Rahapuhver on endiselt suur, sest valitsus jätkab edukalt võlakirjade emiteerimise programmi. Riigivõlakirjade tootluse vahed Saksamaa võlakirjadega on veelgi vähenenud ja kümneaastase tähtajaga võlakirjade puhul on need alates 2021. aasta mai lõpust olnud ligikaudu 100 baaspunkti. Soodsaid rahastamistingimusi toetab jätkuvalt ka Euroopa Keskpanga toetav rahapoliitika kurss, sealhulgas tema pandeemia majandusmõjude ohjeldamise erakorraline varaostukava. Alates 2021. aasta aprillist kasutas Kreeka kapitaliturge mitu korda. Mais koguti 3 miljardit eurot, emiteerides uue viieaastase tähtajaga riigi võrdlusvõlakirja. Saavutatud tootlus oli 0,17 % ja kupong 0 %. Mõlemad on madalaimad väärtused, mis on selle tähtajaga Kreeka võlakirja puhul kunagi saavutatud. Juunis avati uuesti 2021. aasta jaanuari kümneaastase tähtajaga võlakirja emissiooni arvestus ja saadi 2,5 miljardit eurot tootlusega 0,89 %. Emissioonitegevus jätkus septembris 5- ja 30aastase tähtajaga võlakirjade arvestuse taasavamisega. Riigi võlahaldusamet kogus nendelt emissioonidelt vastavalt 1,5 miljardit eurot (0,02 % tootlus) ja 1 miljard eurot (1,675 % tootlus). Kreeka riik on juba ületanud oma 2021. aasta algse emissioonikava, kogudes avatud turul 14 miljardit eurot. Lisaks maksti mais Kreekale eriolukorras töötuseriski leevendamiseks pakutava ajutise toetuse Euroopa rahastu kaudu välja ligikaudu 2,5 miljardi euro väärtuses laene. Valitsemissektori rahareserv oli 2021. aasta juuli alguses ligikaudu 34 miljardit eurot ([11]). Lisaks sai Kreeka 2021. aasta augustis taaste- ja vastupidavusrahastust 4 miljardi ulatuses eelmakseid.

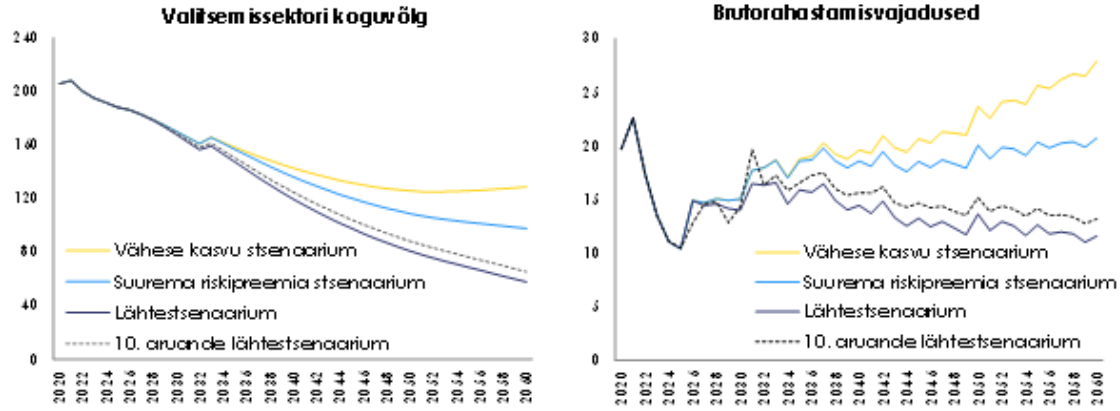
([10]) Kui see liigitatakse valitsemissektori alla, oleks mõju valitsemissektori võlale väiksem, kuna fondi osalused Kreeka riigivõlakirjades konsolideeritaks valitsemissektorisiseselt.

([11]) Rahapuhvri konto jääk oli 15,7 miljardit eurot. Rahapuhvri konto loodi ka Euroopa stabiilsusmehhanismi programmi kontekstis tehtud väljamaksete abil ja see on suunatud võla teenindamisele. Kreeka võib seda summat kasutada ka muudel eesmärkidel pärast Euroopa stabiilsusmehhanismi juhtorganite heakskiitu.

VÕLA JÄTKUSUUTLIKKUSE ANALÜÜS

Ajakohastatud analüüs näitab, et võla jätkusuutlikkusega seotud riskid jäid kümnenda aruandega võrreldes üldjoontes samaks. Kümnendas aruandes esitatud hinnanguga sarnaselt näitab analüüsi praegune ajakohastus, et võla jätkusuutlikkuse lühiajalised riskid on endiselt mõõdukad. Väikese kasvu ja suuremate riskipreemiate stsenaariumide puhul on riskid pikemas perspektiivis suuremad. Võla jätkusuutlikkuse analüüs tugineb jätkuvalt komisjoni kevadprognoosile ning seda on ajakohastatud uue teabega forvardintressimäärade ja emissioonide kohta, mis on toimunud pärast viimast aruannet. Lähtestsenaarium on võrreldes kümnenda aruandega pisut paranenud tänu Kreeka forvardintressimäärade edasisele vähenemisele augusti keskpaigas, samal ajal kui alternatiivsed stsenaariumid jäid üldjoontes samaks, kuna riskivaba intressimäära prognoosid muutusid vaid vähesel määral. Lähtestsenaariumi kohaselt väheneb võlg 2060. aastaks 57,6 %ni SKPst, samal ajal kui brutorahastamisvajadus jääb pikas perspektiivis alla 15 % SKPst. Suurema riskipreemia stsenaariumis väheneb võlg 2060. aastaks 97,6 %ni SKPst, samal ajal kui brutorahastamisvajadus on alates 2050. aastate lõpust ligikaudu 20 % SKPst. Aeglase majanduskasvu stsenaariumis võlatase ei stabiliseeru ning brutorahastamisvajadus ületab alates 2040. aastate lõpust püsivalt 20 % SKPst.

Joonis 1.1. **Võla jätkusuutlikkuse analüüsi tulemused**

Allikas: komisjoni talitused.

FINANTSSEKTORI ARENG

Viivislaenude väärtpaberistamise tehingutega seotud eraldiste vajadus on vähendanud pankade kasumlikkust. Selle tulemusena kandsid pangad 2021. aasta esimeses kvartalis jätkuvalt kahju. Positiivse poole pealt puhastulu aga suurenes. Eelkõige aitasid sellele kaasa riigivõlakirjade portfelliga seotud ühekordsed kauplemistulud, samas kui netointressitulud on olnud stabiilsed tänu madalamatele rahastamiskuludele, mis on tingitud rohkest likviidsusest kasvavate hoiuste ja ulatusliku eurosüsteemipoolse rahastamise tõttu. Kahe süsteemselt olulise panga puhul parandas tulemusi ka väiksem riskikulu, sest nad hakkasid oma viivislaenude vähendamisest kasu saama. Samal ajal suurenesid teatavate ühekordsete ümberkorralduskulude tõttu tegevuskulud. Kui need välja arvata, siis tegevuskulud kahanesid tänu sellele, et pangad vähendasid töötajate arvu ja filiaale. Madalad intressimäärad ja oodatav bilansside korrastamine avaldavad eeldatavasti jätkuvalt survet netointressimarginaalidele. 2021. aasta teise poole kasumlikkuse väljavaateid mõjutab seega i) pankade suutlikkus veelgi oma eraldiste vajadusi vähendada, ii) uute laenude nõudlust mõjutav majandustegevus ja iii) pankade suutlikkus leida alternatiivseid tuluallikaid. Lähiajal

on muudeks peamisteks väljakutseteks kulude edasine vähendamine ja digiüleminekust kasu saamine.

Kreeka pankade kapitalipositsioon jäi 2021. aasta esimese kvartali lõpus üldjoontes piisavaks, hoolimata pandeemiast tingitud kahjudest, pankade bilansside korrastamisest ja üleminekuperioodi usaldatavusnõuete kohaste korrigeerimiste järkjärgulisest kaotamisest. Pankade esimese taseme põhiomavahendite ja koguomavahendite keskmine suhtarv oli konsolideeritud alusel vastavalt 13,6 % ja 15,6 % riskiga kaalutud varadest. See tähendab langust võrreldes eelmise kvartali ja 2019. aasta lõpuga (vastavalt 16,2 % ja 17,3 %), kuna pangad on toonud pandeemia mõjuga ja tulevaste väärtpaberistamistega seotud eraldiste tegemise ettepoole. Üleminekuperioodi usaldatavusnõuete kohaste korrigeerimiste ([12]) järkjärguline kaotamine ja peamiselt tagatud edasilükkunud tulumaksu vara iga-aastane amortiseerimine on samuti avaldanud ajutiselt survet pankade üldisele omavahendite suhtarvule 2021. aasta esimeses kvartalis. Sellest hoolimata võimaldavad kahe süsteemselt olulise panga hiljutised edukad aktsiakapitali suurendamised 2021. aasta teises kvartalis ([13]) koos muude kapitali suurendavate meetmetega Kreeka süsteemselt olulistel pankadel oma viivislaenude vähendamise ambitsioonikate strateegiatega jätkata. Samal ajal võib mõne vähem olulise krediidiasutuse või investeerimisühingu kapitalipositsioon vajada lähiajal hoolikat jälgimist, sest need käsitlevad samuti nende viivislaenude kõrget taset. Seoses omavahendite ja kõlblike kohustuste miinimumnõudega on neli süsteemselt olulist panka kohandanud oma emissioonipoliitikat, et saavutada 1. jaanuariks 2022 püstitatud siduv vahe-eesmärk, mida tõendavad 2021. aasta esimese poole edukad emissioonid ([14]).

Pankade ja riigi vastastikune seos on viimase aasta jooksul muutunud tugevamaks ja seda tuleb edaspidi tähelepanelikult jälgida. Niigi suur edasilükkunud maksukohustuste osakaal pankade kapitalis kasvab ning see jõudis 2021. aasta esimeses kvartalis 65 %ni esimese taseme põhiomavahenditest, kuna pankade kapitalipositsioone mõjutavad lõpuleviidud ja tulevaste laenude väärtpaberistamiste kulud ning madalad kasumlikkuse tasemed. Peale selle on Kreeka süsteemselt olulised pangad järk-järgult suurendanud oma riigisiseste riigivõlakirjade riskipositsiooni (6,4 %-lt koguvaradest 2018. aasta lõpus 10,1 %-le 2020. aasta lõpus ([15])), kuigi sellega seotud risk on praegu jätkuvalt piiratud amortiseeritud soetusmaksumuses liigitatud riigivõlakirjade osakaalu ([16]) ja riigivõlakirjade tootluse madala volatiilsuse tõttu, mis tuleneb Euroopa Keskpanga toetavast rahapoliitika kursist. Lisaks suureneb Heraklese programmi ja COVID-19 riiklike toetusmeetmete raames antud riigigarantiide kaudu Kreeka pankade seotus oma riigiga veelgi, samal ajal kui riik säilitab pankade varasemates rekapitaliseerimistes osalemise tulemusena sektoris ka osaluse.

([12]) Need üleminekunõuded viitavad finantsvarade väärtuse langust käsitlevate uute raamatupidamisstandardite järkjärgulisele kasutuselevõtule ja uute eeskirjade rakendamisele, mille tulemusel hindavad pangad viivisnõuded kiiremini alla vastavalt määrusele (EL) 2019/630 (millega muudetakse määrust (EL) nr 575/2013) ja asjaomastele järelevalvesuunistele.

([13]) Esimene 2021. aasta aprillis, mille tulemusena koguti 1,38 miljardit eurot, ning teine 2021. aasta juunis, millega koguti 800 miljonit eurot. Need olid 2015. aastast alates Kreeka pankade esimesed aktsiakapitali suurendamised.

([14]) 2021. aasta esimesel poolel emiteerisid Kreeka pangad edukalt 2021. aasta märtsis 500 miljoni euro suuruse teise taseme omavahenditesse kuuluva võlakirja, 2021. aasta mais 500 miljoni euro suuruse tagamata eelisvõlakirja ja 2021. aasta juunis 600 miljoni euro suuruse täiendavatesse esimese taseme omavahenditesse kuuluva võlakirja.

([15]) Allikas: Kreeka Pank, finantsstabiilsuse ülevaade, juuni 2021.

([16]) Liigitades riigivõlakirjad lõpptähtajani hoitavateks (st amortiseeritud soetusmaksumusega), isoleerivad pangad oma kapitalibaasi riigivõlakirjade tootluse kõikumise mis tahes võimalikust suurenemisest.

Viivislaenude suhtarvu mõningane halvenemine 2021. aasta esimeses kvartalis peaks järgmistes kvartalites paranema, kuna Heraklese programmi raames väärtpaberistatakse veelgi rohkem viivislaene. Pärast 2020. aastal toimunud pidevat paranemist tõusis viivislaenude suhtarv 2021. aasta märtsis individuaalsel alusel 30,3 %ni ja on endiselt euroala kõrgeim. Selle väikese kasvu põhjus on aasta esimeses kvartalis uute makseviivituste sagenemine, seda eriti ettevõtlus- ja tarbimislaenude portfellis, kusjuures neljast süsteemselt olulisest pangast kolmes registreeriti kvartali jooksul viivislaenude netosissevool. Viivislaenude maht peaks siiski aasta teises kvartalis uuesti vähenema hakkama, kuna Heraklese programmi raames sõlmiti 2021. aasta juuni lõpuks ametlikult veel kolm tehingut, mille tulemusena ulatus väärtpaberistatud viivislaenude koondportfell ligikaudu 17 miljardi euroni. Neli süsteemselt olulist Kreeka panka kavatsevad 2021. aasta lõpuks võõrandada veel 24 miljardi euro ulatuses viivislaene, kasutades seejuures ära programmi hiljutist pikendamist. Nende eesmärk on hiljemalt 2022. aastal saavutada viivislaenude ühekohaline suhtarv. Nende ambitsioonikate vähendamisplaanide edu sõltub mitmest tegurist, nagu uute viivislaenude ulatus, tulevane majanduskasv ja üldised turutingimused. Püüdes kohandada Heraklese raamistikku pandeemiajärgse keskkonnaga ja kajastada tervishoiukriisi negatiivset mõju laenude sissenõudmisele ([17]), võtsid ametiasutused 2021. aasta juulis vastu asjakohase rakendusakti täiendavad muudatused.

Pärast moratooriumi aegumist näitab esialgne hindamine mõõdukat negatiivset mõju varade kvaliteedile, mis on kooskõlas pankade ootustega, kuid langusriskid püsivad. Enamik moratooriume lõppes 2020. aasta lõpus, kuigi oli üksikuid erandeid, mis olid seotud eelkõige majutussektoriga. Esialgsed tulemused näitavad, et võimalike makseviivituste arv ei ületa tõenäoliselt pankade 2021. aasta äriplaanides sisalduvat esialgset hinnangut. Praegu on ligikaudu pooled moratooriumist lahkuvatest laenuvõtjatest naasnud tavapärase maksemudeli juurde, samal ajal kui ülejäänud laenuvõtjate sujuvat üleminekut tavapärasele maksemudelile toetavad a) mitmed toetustooted, mida pangad pakuvad elujõulistele klientidele, kellel on ajutisi raskusi, ja b) kaks ajutist osamaksetoetuste kava, mille ametiasutused kehtestasid koroonaviirusest mõjutatud võlgnike jaoks, kelle laenud on nõuetekohaselt teenindatavad või restruktureeritud (Gefyra ja Gefyra II kava). Neist kahest kavast kõige hiljutisema (suunatud väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele ja spetsialistidele antavatele laenudele) taotluste esitamise tähtaeg oli mai lõpp. Kokku esitati 40 314 taotlust ja juuli lõpuks oli neist läbi vaadatud 18 077 nõuetele vastavat taotlust, mis vastas 6,5 miljardi euro suurusele laenuportfellile, mis oli valdavalt (84 %) nõuetekohaselt teenindatav. Ametiasutused teatasid ka esimese kava piiratud kolmekuulisest pikendamisest, mis on seotud peamise elukoha tagatisel võetud laenudega, et võimaldada COVID-19-st mõjutatud võlgnikele järkjärgulisemat väljumist. Sellest hoolimata püsivad pankade eraldiste tasemega seotud langusriskid, kuna pandeemia täielik mõju viivislaenude sissevoolule võib ilmneda alles 2022. aastal. Selle põhjuseks on enamiku toetustoodete ja Gefyra kahe kava aegumine käesoleva aasta lõpus ning mitme muu riikliku toetusprogrammi eeldatav lõpetamine. Seetõttu on vaja laene toetuslahenduste raames asjakohaselt ja ühetaoliselt liigitada ja provisjoneerida ning parandada veelgi pankade sisemist suutlikkust pakkuda elujõulisi pikaajalisi laenude restruktureerimisi, et selliseid riske ennetavalt juhtida ja tagada viivislaenude vähendamise ambitsioonikate eesmärkide saavutamine.

Krediiditoetusprogrammid on tugevdanud jätkuvalt krediidivoogu majanduses.

([17]) Täitemeetmete peatamine pandeemia ajal on mõjutanud laenuteenindajate krediidi sissenõudmise suutlikkust ja tekitanud vajaduse teatava paindlikkuse järele, arvestades et õigusraamistikuga on ette nähtud meetmed juhuks, kui sisse nõutud summad jäävad äriplaanikohastest prognoosidest väiksemaks.

2021. aasta jaanuarist juunini toetati Kreeka arengupanga pakutavate instrumentidega finantssektorivälistele ettevõtetele antud kindlaksmääratud tähtajaga uusi laene 28 % ulatuses ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul 48 % ulatuses. COVID-19-st mõjutatud ettevõtete tagatisfond on pandeemia algusest juuni lõpuni aidanud laene anda 5,7 miljardi euro ulatuses. Fond jääb kättesaadavaks 2021. aasta lõpuni ning eeldatavasti suunatakse selle kaudu 0,8 miljardi euro ulatuses täiendavaid laene. TEPIX II raames on juuni lõpu seisuga antud 2,1 miljardit eurot laene. Finantssektorivälistele ettevõtetele antud krediit kasvas edasi, kuid aeglasemas tempos. 2021. aasta juulis langes finantssektorivälistele ettevõtetele antud netolaenude aastane kasvumäär 4,1 %ni võrreldes 6,7 %ga aprillis ja 10,0 %ga detsembris 2020; suurte ettevõtete puhul see aeglustus, mis tasakaalustas täielikult väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul täheldatud kiirenemise, võttes arvesse, et aprillis mõjutas üldist suundumust kaks suurt ettevõtjate laenude tagasimakset. Finantssektorivälistele ettevõtetele antud krediidi kulu jäi 2021. aasta esimesel poolel rekordiliselt madalaks, erinevalt juriidilise isiku õigusteta üksustele antud krediidi kulust, mis oli oluliselt suurem. Lisaks on soodsad turutingimused võimaldanud Kreeka suurimatel finantssektorivälistel ettevõtetel kasutada finantsturge täiendavate vahendite hankimiseks ettevõtete võlakirjade emiteerimise kaudu. Kodumajapidamiste puhul jäi krediidi aastane kasvumäär negatiivseks ja üldjoontes muutumatuks –2,5 % juures 2021. aasta juulis (võrreldes 2020. aasta lõpuga) ning selle kulu kasvab pidevalt.

Kreeka finantsstabiilsuse fond osales kahe süsteemselt olulise panga aktsiakapitali edukas suurendamises. 2021. aasta teises kvartalis osales fond kahe krediidiasutuse kapitali kaasamises, et vältida oma olemasoleva osaluse ülemäärast vähenemist neis. Samal ajal jätkas fond pankade toetamist nende pikaajalistes strateegilistes kavades, mille eesmärk on tulla toime innovatsiooni ja jätkusuutlikkuse probleemidega. Järgmisel perioodil hindavad statistikaasutused kapitalisüstide eelarvemõju statistilist käsitlust. Fondi tegevjuhi asetäitja ametisse nimetamisel on esinenud viivitusi. Endiselt on oluline säilitada fondi sõltumatus ja pidada kinni õigusaktides sätestatud valikumenetlusest.